

DESTÂN-I VEYSEL-KARÂNÎ

EPOS OF VEYSEL KARANI

Dr. Yunus KAPLAN

Özet

Dinî-tasavvufî Türk edebiyatında halkı eğitmek ve dinî bilinci yerleştirmek için pek çok manzum ve mensur eser yazılmıştır. Halk arasında büyük rağbet gören bu eserler, zamanla birtakım değişikliklere uğrayarak farklı yorumlarla yeniden kaleme alınmıştır. Çalışmamızda, bu tür manzum bir destan olan “Destân-ı Hazret-i Veysel Karânî” üzerinde durulacak ve metnin neşri yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Destan, Veysel Karânî, Tasavvuf, Üveysîlik.

Abstract

In Religous-mystical literature so many verse written in order to educate and to embed the religion to the citizens. A lot of verses which has been demanded by the citizens,rewritten with new interpretations. In our study “Destân-ı Hazret-i Veysel Karânî” verse will be focused on and translated in transcription alphabet.

Key Words: Epos, Veysel Karânî, Mysticism, Üveysîlik.

Giriş

Türkler Müslüman olduktan sonra İslamî kültür öğeleri, toplumsal hayatın her alanında kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu etkilenmeden edebiyat da nasibini almış, yazılan edebî eserlerimizde dinî terimlere ve dinî muhtevalı konulara yoğun bir şekilde yer verilmiştir.

Şairlerimiz, insanın dünyevî hayatını kontrol altına alarak onu ebedî mutluluğa ulaştırma amacındaki İslam anlayışını, halkın zihnine ve gönlüne kolayca yerleştirmenin en önemli araçlarından birisi olarak edebiyatı görmüşlerdir. Özellikle mutasavvıf şairlerin, halka tasavvufun ve dolayısıyla da İslam'ın öğretilerini anlatmak için -genellikle- şiir yolunu seçmeleri bu manada değerlendirilir.¹ Bundan dolayı dinî içerikli manzum-mensur olarak birçok eser kaleme almışlardır.

Yazılan bu eserlerde peygamber kıssalarına ve mucizelerine, sahabe hayatlarına, din büyükleri ve evliya menkıbelerine geniş yer verilmiştir. Çeşitli kaynaklarda hikâye, efsane, destan gibi adlandırmalarla anılan bu tür eserler “Anadolu’da Türk edebiyatının teşekkül devresi olan 13. yüzyılda oluşmaya başlamış, çoklukla da 14. ve 15. yüzyıllarda yazıya geçirilmiştir.”² Bu eserler, halkı eğitmek ve bilinçlendirmek için kaleme alındıklarından sanat endişesinden uzak, halkın anlayabileceği sade bir dille yazılmıştır.

“Mucizeler, kerametler ve İslam menkıbelerinden esinlenen bu eserler, çoklukla Arap kaynaklı olup zaman içerisinde tercüme, nakiller ve adaptasyonlarla da zenginleştirilerek Türkçeye kazandırılmış ve sahiplenilmiştir.”³ Kesik Baş Destanı, Ejderhâ Destanı, Güvercin Hikâyesi, Geyik Hikâyesi, Hatun Destanı, Fâtıma Destanı, İbrahim Destanı, Veysel Karânî Destanı, Hz. Ali Cenkleri, Battal-nâme, Saltuk-nâme gibi anlatılarda bu tür konular işlenir. İlk örnekleri genellikle manzum olarak yazılan bu eserlerin ilk müellifleri kesin olarak bilinmemektedir.

Divan edebiyatı geleneğinde Hz Peygamber’in hayatı ve yaşadığı olaylar, gösterdiği mucizeler, hadisleri ve ashabıyla olan münasebetleri sıkça işlenmiştir. “Hz. Peygamber ve ashabının vefatlarından sonra, Kur’ân ile birlikte onların sözleri ve hayatları da toplanmaya başlanmış, bu sırada da bazı olaylar efsaneleşmiştir.”⁴

Veysel Karânî de edebiyat tarihimizde hayatı efsaneleştirilen ve menkıbeleri yüzyıllardan beri halk arasında yaşayan şahısların başında gelir. İslâmiyetin doğuş dönemlerinde Yemen’de dünyaya gelmiştir. Hz. Peygamber’i göremeyip

¹ Kuzubaş, Muhammet, **Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Güvercin, Hikâyet-i Geyik)**, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Volume 1, Issue 2, s. 304.

² Argunşah, Mustafa. Kirdecî Ali Kesikbaş Destanı. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara 2002. s. 15.

³ Aslan, Namık. “Manzum Dini Hikâyeler ve Kirdecî Ali’ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 20. s. 190.

⁴ Artun, Erman. Dini-Tasavvufî Halk Edebiyatı. Kitabevi Yayınları. İstanbul 2006. s. 114.

ruhaniyetinden feyiz alarak ona inanıp Müslümanlığı kabul etmiş, kendini zühde vermiş biri kişidir. Hz. Peygamber'in hayatında Müslümanlığı kabul etmesine rağmen onunla görüşmemiştir. Ancak Hz. Ömer devrinde Medine'ye gelerek oradan Küfe'ye geçmiş, hayatının geri kalan kısmını inziva şeklinde orada geçirmiştir. Onun yaşadığı bu münzevî hayat tarzı, kendisinden sonraki dönemlerde yetişen mutasavvıflar için daima ilham kaynağı olmuştur. Hatta buradan hareketle tasavvufta müritlerden birisi, kendisinden önce gelip geçmiş birinin ruhaniyetinden feyiz alarak sülûk görürse bu kişiye Üveysî denmiş,⁵ bu yoldaki yetiştirme tarzından da Üveysilik doğmuştur.⁶

Hayatı ve menkıbeleri yüzyıllardan beri dilden dile anlatılan Veysel Karânî hakkında Divan edebiyatında birçok şair, yazdıkları manzumelerde ona ya telmihte bulunmuş ya da hayatı hakkında çeşitli müstakil eserler kaleme almıştır. Bu eserlerden biri de, “Destân-ı Hazret-i Veysel Karânî” adını taşıyan ve Mustafa adlı bir kişi tarafından 1152 (M. 1739) tarihinde istinsah edilen eserdir. Yazarı belli olmayan manzum olarak yazılan bu eser dışında, edebiyat tarihimizde Veysel Karânî hakkında yazılan birçok eser bulunmaktadır.

Nüsha Özellikleri

Eserin tespit edilebilen bir nüshası bulunmaktadır. Milli Kütüphanede Yz. A. 8211/1 arşiv numarasıyla kayıtlı olan bu nüsha, 16 varaktan ve 13 satırdan oluşmaktadır. Yazısı harekeli nesih olup sayfa yapısı beyit yerine satır düzenine göre düzenlenmiştir. Başlık ve bölüm başlarındaki salâtlar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Hicri 1152, Miladi 1739 tarihinde istinsah edilen eserin müstensihî, Begeci-zade Mustafa'dır. 160x110-110x70 mm ölçülerindeki yazmada harf filigranlı kâğıt kullanılmıştır.

Baş: Geliñ imdi talalum ‘aşk baħrine

Çıkalum cevheriledir ...

Son: Bunı yazdım yâdigâr olmak için

Oğuyan yazana bir du‘â kılmağ için

Konusu

Milli Kütüphanede Yz. A. 8211/1 numarayla kayıtlı bu eserde “Destân-ı Hazret-i Veysel Karânî” başlığı altında, Hz. Veysel Karânî'nin Hz. Peygamber'i

⁵ Pala, İskender. Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. Akçağ Yayınları. Ankara 1990. s. 553.

⁶ Veysel Karânî'nin hayatı ve Üveysilik için daha geniş bir bilgi için bakınız: Ocak, Ahmet Yaşar. Veysel Karani ve Üveysilik. Dergah Yayınları. Ankara 2003.

görme arzusuyla annesinden izin alarak Yemen'den Medine'ye gelişi, Hz. Peygamber evde olmadığı için bu arzusuna ulaşmadan tekrar Yemen'e dönüşü; Hz. Veysel Karânî'nin kendisini ziyarete geldiğini öğrenen Hz. Peygamber'in hırka-i şeriflerinin ona verilmesini vasiyet etmesi ve Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin bu vasiyeti yerine getirmek için hırkayı Hz. Veysel Karânî'ye ulaştırması anlatılır.

Dil ve Üslup Özellikleri

Anadolu'da dinî-tasavvufî edebiyatın teşekkülü esnasında ortaya çıkan bu tür anlatılar, halk tarafından büyük bir rağbet görmüş ve büyük bir heyecanla okunup dinlenmiştir. Halk için yazılan bu eserlerde, yazıldıkları çağın dil özelliklerini yansıtan birçok halk söyleyişine rastlamak mümkündür.

Veysel Karani Destanı da halk içinde okunup söylendiği için sade bir dille ve halk Türkçesiyle kaleme alınmış, birtakım halk söyleyişleri kullanılarak anlatıma akıcılık katılmıştır. Eserde yazıldığı dönemin halk söyleyişlerini yansıtan “diñle imdi, cānımız olsun fedā, ço beni Allāha ışmarla” gibi ifadeler ve dil özelliklerini yansıtan “tamu, irgörmek, eyü, yarlıgamak, sımak, varayın, kılısar, köv, bular, olar, oldurur, vardurur, buncalayın, alugörmek vb.” gibi birtakım arkaik kelime ve eklere rastlamak mümkündür.

Sonuç

“Destân-ı Hazret-i Veysel Karânî” adını taşıyan ve mesnevi nazım şekliyle yazılan eserin yazarı belli değildir. 18. yüzyılın ilk yarısında(1739) Mustafa adlı biri tarafından istinsah edilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan ve 180 beyitten oluşan eser, aruzun “*Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün*” vezniyle yazılmıştır. Eser, yazıldığı yüzyılın dil ve imla özelliklerini yansıtmaları bakımından önemlidir.

(1b) DESTÂN-I HAZRET-İ VEYSEL-ĞARÂNÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Mefhâr-i mevcûdâd Muhammed Muştafâ-râ şalavât

Geliñ imdi tálalum aşğ baħrine
Çıkalum cevheriledir ...⁷Şöyle ni'metlü cevâhirdir ey yâr
Alana devlet olısar pâyidârYa'ni dürrü mu'cizâtı Muştafâ
Hem daħi serdâr sırr-ı evliyâDiñle imdi cânile ey püser
Vir şalavât cânile alğıl haber5 Kimdir ol sultân-ı Veysi âşikâr
Ol Yemen elinde idi baħtiyâr(2a) Kim Ğaren kövünde olurdı hemen
Deve güderdi gece gündüz yaħınVaridi bir gözsüz anası anıñ
Bekler idi anı ol leyl ü nihârArğasına alur idi çün müdâm
Deve güdmege giderdi ol hemânĞor idi bir gölgede anı hemân
Devesini güder idi ol yaħın10 Ücretile develeri ol güder
Gice gündüz Teñriye tã'at iderAnasına ider idi ħürmeti
Anıñ için buldı Ğağdan rif'ati⁷ Metinde herhangi bir sebepten dolayı okunamayan kelimelerin yerine ... işareti kullanılmıştır.

(2b) Deve yününden dikedir takıyasın
El emegin yemek için ol hemîn

Rûh-ı pāk-i Muḥammed Muṣṭafā-rā şalavāt

Başladı bir t̄ac dike kendi ol
Didi bismi'llāh ile iḥlāş-ı şerīf ile ol

İgne başına iḥlāş-ı şerīf
Oḡur idi yüz ʿaded ol zaʿīf

15 Bu üslûb üzre dikdi ol hemen
Yedi yılda tekmîl itdi çün tamām

Ḥaḡ teʿālā ol kerīm-i kird-gār
ʿĀşık oldu ol t̄aca perverdigār

Didi Mevlā isterem anı luṭfile
.....⁸

Gönderüp birkaç melekler ol Kerīm
Bize şatsun t̄acını ol ḥalīm

(3a) Gerçi yünündendir pahāsı bellüdüdür
Lākin ʿindimde katı kıymetlüdüdür

20 Çevresi dībā olursa baḡmayam
Ehl-i dünyā gibi aña aḡmayam

Baña yoḡluḡdurur gerek hemîn
Neme yarar olsa ger dürr-i semîn

Deve güderdi yabānda buldılar
Melekler çünkü Veyse geldiler

T̄aʿatı Ḥaḡḡa iderdi ol pāk-i dīn
Verdiler selām didiler ey emîn

Ḥaḡ teʿālā eyledi size selām

⁸ Bu mısra eksiktir.

Veys kalkup pes didi ‘aleyke’s-selâm

25 Cân gözile baqdı çün Veys bunlara
(3b) Bildi ol dem gerçi beñzer başere

Pes nedir didi bunlara maqşüdiñiz
Maşlahat ne bunda neye geldiñiz

Bizi gönderdi didiler Allâhımız
İmdi ma‘zûr tut bizim küstâhımız

Haq te‘âlâ istedi sizden bu tâcı ey yâr
Hem virirse göz deyi gör âşikâr

Söyleñüz bunuñ bahâsını hemîn
‘Arz-ı sübhâna idelüm çün yâ emîn

30 Dönüp Veyis ki bunda didi ey cân
Mâl-i dünyâ ile olmaz bu ‘ayân

Key katı kıymetlüdür baña olmaz bahâ
Haq te‘âlâ istedi çün tek anı virdim aña

(4a) Didi bunlar söyle kıymetini
Biz bilelüm anuñ ‘izzetini

İsm-i pâk-i Muhammed Muşafâ-râ şalavât

Veyis didi ki buñlara diñleñ beni
Çünkü gönderdi sizi yüce Ğanî

Çok emek çekdim eyledim devâm
.....⁹

35 İgne başına yüz ihlâş itmişem
Kim şayılmaz pes ne deñlü itmişem

Mevlâ bilür hisâbın ancak hemîn
Dilerem bağışlaya baña Mu‘în

⁹ Bu mısra eksiktir.

Her bir ihlâş için yüz biñ ‘aşı hemîn
Lâyık olmuş pes oda yanmaqlığa

(4b) Ümmetinden ol habîbiñ ... var
‘Âşîlerdir o da lâyıqdır olar

Erkek dişi âşî mücrim tâ ki var
Dilerem bağışlaya perverdîgâr

40 Böyle derken geldi Hâkdan bir nidâ
Ol nidâyâ cânımız olsun fedâ

Hâk te‘âlâ didi virdüm maflübını âşikâr
Hep sözüñ itdüm qabûl her ne ki var

Bu sözi Veyis tıydı ol dem nâgihân
Didi tâcı virirem hoş şādumân

Virdi tâcı şevkile i‘zâz ile
Çün melekler aluban gitdi bile

Geldi yetmiş biñ melekler âşikâr
Karşulayup bunları her ne ki var

45(5a) ‘İzzeti ikrām ile çün aldılar
Cümle göklerde ziyâret kıldılar

Nice ta‘zîm birle ‘arşa vardılar
Başları üzre alup getürdiler

Hâk te‘âlâ buyurur ol dem hemîn
Bunu ‘arşı altına aşîñ yaqîn

Tâcı nürdan zencîr ile aşdılar
Cümle gök ehli ziyâret kıldılar

Tâ kıyâmet tırısardur ol ‘ayân
Gördi mi‘râcda anı fahr-i cihân

Çeşm-i pâk-i Muḥammed Muştafâ-râ şalavât

50 Didi ol dem Cebrâ'île çün Muştafâ
Kim mübârek ḥâtırın olsun şafâ

(5b) İş budur ümmetine meded irgören
‘Âşîleri ol tamudan kırtaran

Kim Veyis kardaşındur bu hüner
Ümmetiñ için eylemişdir mu‘teber

Dilegini ḥaḫ anuñ kıldı kabûl
Ümmetiñ ‘âşîlerine yâ rasûl

Çün işitdi bu sözi faḫr-i cihân
Sevinüben oldı ol dem şādumân

55 Ger severseñ ol rasûli âşikâr
Vir şalavât Muştafâya ey kibâr

Vech-i pâk-i Muḥammed Muştafâ-râ şalavât

Çünkü mi‘râcdan dönüp geldi rasûl
Ger ḥaber virdi aşḥâbına ol pür uşûl

(6a) Ululuğın söyledi aşḥâbına
Alugörebilsem yüzünü ben yine

Bu gözile görebilsem yüzünü
Daḫi işitsem anıñ şîrîn sözünü

Her zamân der idi ḥalkın eyüsi
Geldi Yemenden baña dost çoḫusu

60 Bunca yıldır Yemende turur ol şâh
Görmedi rasûl yüzünü iderdî âh

Anasını bırağub gidemedi
Göremedim ben ḥabîbi der idi

Ƙo beni Allāha ıřmarla hemen
Var rasūle ey gōzūm nūrı revān

(6b) Benim itūn p mūbārek elini
Hem řefā‘atdan unutmāsun beni

Ʀođrı var evine sen şimdi revān
Girū gel eglenme hi anda hemen

65 Girdi yola derdile biñ zār ile
Yerlere yūzūn sūrtip pervāz ile

‘Ařķile gitdi ire ma‘řūķına
... řayanur anuñ mūřtāķına

Evine geldi rasūliñ ol hemān
Degil idi meger onda ol imām

Gitmiřdi mescide ol demde rasūl
Ƙapuya gelip řaleb itdi ol

Evde midir Muħammed Muřtafā
Dilerem ide bize mihr-i vefā

(7a) Rūħ-ı pāk Muħammed Muřtafā-rā řalavāt

70 İeriden ıķdı geldi Fāķıma
Baķdı şapu arķasından Fāķıma

Gōrdi bir ‘arab kişidir āřikār
Gūn yūzi dađı gōkek nūrı var

řōyle za‘ıfdir teni olmuş ĥafıf
Hem hilāle dōnmūř eřmi laķıf

Gōzlerinde var idi ĥāleti
Ādemiñ gōzlerin alur heybeti

Gōricek Fāķıma anı ditredi
Kimi istersin bugūn bunda didi

- 75 Didi kim Veysi isterem Muḥammedi
Ol şefâ'at kânı nūr-ı Aḥmedi
- (7b) Rūḥ-ı pāk-i Muḥammed Muştafâ-râ şalavât
- Fâtıma eyder yâ ulu kişi
Mescide gitdi cihānıñ güneşi
- Çün birazcık eglenesin gel hemen
Şimdi mescidden gelür faḥr-i cihān
- Deyesin geldi Yemenden bir 'arab
'Āşıkıñdur ol seni kıllur taleb
- Vardurur bir za'îf anam nâ-tüvân
Bir vaşyyet kıldı baña bil 'ayân
- 80 Ol ḥabībe söyle kim ola şefî'
Kim unutmasun anamı ola muṭî'
- Ger deyesin Veyis muḥibbiñ āşikār
Gelmişidi görmege ol āşikār
- (8a) Çün baña hem anama kılsun du'ā
Ḥazret-i Ḥaḫdan olısdur revā
- Böyle deyüp dutdı gitdi ol fetā
Kim birazdan eve geldi Muştafā
- Rūḥ-ı pāk-i Muḥammed Muştafâ-râ şalavât
- Gel öpeyim gözlerin didi hemen
Bu göz ile sen anı gördüñ 'ayân
- 85 Kimi gördüñ bu gözile söyle kızım
Didi cānım ata diñle bu sözüüm
- Bir 'arab geldi ḫapuya ki 'aceb
Kendi za'îf sözleri ammā māhir

Bağdum anuñ gözlerine ey ata
Herze düşdi tenüme bağ kudrete

(8b) Vecde varup yādī kıldım uvzumu
Güçle cevāba açdım sözimi

Söyledi ne didi ise ol velī
İsmi Veyis hem itmiş ‘ömrin ālī

90 Çün işitdi Muştafā bu sözleri
Öpdi kızınıñ ol mübārek gözlerin

Didi kızım zī-sa‘adedtir saña
Bu gözile sen görüp baqdıñ aña

Zihī devlet ol göze gören anı
Gözleriñi öpeyim cānımıñ cānı

Oldurur ol bārigāh-ı kibriyā
Oldurur hem bāsebānı evliyā

(9a) Kırb-ı Haqqā şöyle bulmuşdır vuşul
Kimseler ol adaya itmez duhul

95 Böyle deyüp ol Muḥammed Muştafā
Kımaz idi anı dilinden müctebā

Çünkü aşhāblar kıtına geldi ol
Gözlerimi öpüñüz didi rasul

Didi yārenler geliñ öpüñ gözüm
Dost yüzünü göreni gördi gözüm

Ben anı öpdüm geliñ siz de öpüñ
Teñri bir bilüp aña řapuñ

Kalkdı aşhāb gözlerini öpdiler
Ḥoş beşāretler kı lup sevindiler

- 100 Dâ'imâ leylü nehâr ol Muşafâ
 omadı Veysi dilinden ol şafâ
- 9b Rûh-ı pāk-i Muḥammed Muşafâ-râ şalavât
- Çün beķāya  azme raġbet itdi ol
  Ali ile  Omere didi rasûl
- Kim benim bu hırķamı hem tâcımı
 Sevdigim Veysel götürüñ siz anı
- Daġı benden aña eyleyüñ selâm
 Kim vaşiyet eyledi ḡayr'ul-enâm
- Eylesün zıkr ümmetümi dâ'imâ
 Dilesün Ḥaķdan anları dâ'imâ
- 105 Hırķamı geysün daġı tâçım ile
 Ümmetüme dilerem şeff' ola
- Dilerem kim yâ rasûl-ü dü-cihân
 Siz anı ḡod görmediñüz ile'l-ân
- (10a) Pes nedendir böyle  aşık olduġuñ
 Cân-ı dilden hem muḡabbet kıldıġıñ
- Didi gerçi zâhirde görmedim
 İllâ bâḡında daġı ayrılmadım
- Gice gündüz sırrı benimle bile
 Nice anı ben getürmeyem dile
- 110 Tâ kıyâmet sırrı bâķî ḡuristem
 Ümmetüm için baña yardım kılısar
- Her velîniñ sırrı gerçi zindedir
 İllâ anıñ sırrı dâ'im bendedir
- Çünkü göçdi bu cihândan Muşafâ
 Zâr-ı efġân kıldı aşḡâb-ı vefâ

İsm-i pāk-i Muḥammed Muṣṭafā-rā ṣalavāt

- (10b) ʿAli ile ʿÖmer anda ol zamān
ʿAzm idüp Kūfeye kıldılar revān

Çünkü bunlar Kūfeye vardı revān
Kūfe ḥalkı didilüp geldi hemān

- 115 Çıkdı ḥutbe oḡudı cümle tamām
Yüzini döndürdi ḥalka ol imām

Didi Yemenden sizde var mı kişi
Var ise gelsün getürsün teşvīşi

Maşlaḥatım var aña şorsam gerek
Var murādım pek aña şorsam gerek

Var idi birkaç bāzırgānlar merām
Ayağı üzre ol dem ḫalkdılar olar

- (11a) Didiler biz Yemenden oluruz
Ne şorarsın buyurıñız şoriñuz

- 120 Didi ʿÖmer bunları işit ki sen
Var mıdır bir köy anuñ adı Ḳaren

Veyis adlu anda bir er var mıdır
Siz bilür misiz ki anı nicedür

Bunlar eyder bilürüz ol köyi biz
Vardur anda bir Veyis illā ki siz

Didiñüz gibi degildir o cān
Bir delüdür tutmaz aṣlā bir mekān

Deve güder şahrāda yoḡdur evi
Ücretile güder anı yoḡdur yeri

- 125 Ḳuru etmeñ pārelerini alır yer

Üçret için gayrisin itmez kabûl

- (11b) Adamdan kaçır ʿaceb dîvânedir
ʿAklı yokdur hiç anıñ mestânedir

Âdemile söyleşüp itmez kelâm
Bir yabânıñ delûsidir ol tamâm

Siz didiğîñiz degildir ol kişi
Hem yabânda deve gütmekdir işi

ʿAli ile ʿÖmer çün işitdiler sözi
ʿAzm idüp andan Yemene gitdiler

- 130 Ol kırân köyin bulup izlediler
İstediler çün ol yeri buldılar

Gördiler bir şahrâda anı buldılar
İşi günde bir açık yerde o yâr

- (12a) Güne karşı bir kaya üstünde ol
Namaza тұrmuş iderdi tâʿat ol

Başı açık yalın ayak ol velî
Pâre pâre olmuş ayağı eli

Arkasına bir çulı geymiş hemân
Göricek anı emîrû'l-mü'minîn

- 135 Ağlayuban didiler kim ne ʿaceb
Buncalayın kim çeker böyle taʿab

Tevakkuf itdiler vâfir bular
Aña mâniʿ olmayalum didiler

Göricek çün Veyis kim bunları
Döndi bunlardan yaña ol dem beri

Didi maqşüdîñiz nedir kim söyleñiz
Neye geldiñiz bu yere siz geliñüz

(12b) Söylediler vaşf-ı hâli ne ki var
Didi bunlara kim işidiñ ey yâr

140 Veyis ulu çokdur bunda hezâr
Ben degülem bende yokdur ‘aql-ı yâr

Ben neden lâyıķ olam hazrete
Bir delüyem nice irem devlete

Didi bunlar aç elüñi görelim
Açdı elin çünki bunlar gördiler

Yâ habîba’llâh şadaķnâ didiler
Çün buyurmışdır rasül-i Kibriyâ

Elini açup görüñ anda ne var
Vardurur bir aķ beñi pes âşikâr

145 Ol habîbiñ kıl vaşıyyetin ķabül
(13a) Öyle buyurur saña rasül

Didi nola duruñuz siz giriye
Ben birazcık varayın eylenevün

Vaķtidir ümmetini dileyeyim
‘Afv ola günâhları yalvarayım

Rûh-ı pāk-i Muħammed Muştafâ-râ şalavât

Böyle deyüp aldı taci hırķai
Bir kenâra vardı ol hülķu eyü

Ķodı hırķai ve taci öñüne
Didi Rabbim saña geldim yine

150 Ol habîbiñ uluları ben ķuluñ
Gördi lâyıķ hırķasiyle hem tacin

Ol rasülüñ ‘izzetine yâ Kerim

(13b) Ümmetini yarlıgağıl yâ Raḥîm

Bağma anlarıñ şuçuna raḥmet it
Ulusına gicesine izzet it

Böyle deyüp nâliş itdim ḥazrete
Lâyık oldu söz anuñ raḥmete

Geldi Ḥaḳdan bir nidâ ol dem ey yâr
Didi aña ol kerîm ü kird-gâr

155 Ğaşîleri üç bölük eyleyelüm
İkisini saña anuñ virelüm raḥmete

Çün Veyis istedi cümlesin tamâm
Oda yağma birini yâ Rabbü'l-enâm

Bir bölügi kaldı ancağ ümmetiñ
Gör ki nice imiş anuñ himmeti

(14a) Üzerine vardılar ĞAli ile ĞÖmer
Ḥikmeten şabr itmediler çün olar

Didi Veyis bunlara cânımıñ cânı
Siz çomadıñız bugün tenhâ beni

160 ĞAshîlerden çalmaz idi hiç biri
Cümlesiñde olurdu cennet yeri

Bir bölük çalmışidi ancağ hemîñ
Anı dağı yarlıgardı ol muĞîn

Didi ĞAli ey kerem kânı ulu
Zî-sa'adet zî-şefâ'at baḥtlu

Ço çalan çâlimlere gelsün belâ
Nice mü'minlere iderlerdi cefâ

Döndi Veyis bunlara çıldı su'âl
(14b) Nicesidür ol ḥabîb-i zü'l-celâl

165 Sever miydiñiz anı siz cān ile
 Didi bunlar severidik şıdķile

Didi ağızıñuzu açuñ göreyim
 Size bu sırdan haberler vireyim

Baķdı bunlarıñ dişleri bütün durur
 Döndi kendi dişlerini gösterdi

Yoğ idi ağızında bir dişi
 Didi kim bunlara görüñ bu işi

Ol zamānda kim habīb-i kird-gār
 Uħud ğazāsında dişini şıydılar

170 Bir mübārek dişini kāfir la‘īn
 İştıdim şıymış anı kim yā emīn

(15a) Ağızıñuzda dişleriñüz hep bütün
 Pes nice seversıñüz anı bugtın

Daħi anı gördiñüz mi āşikār
 Vaşfını cümle baña diyeñüz āşikār

Döndiler kim söyle bize ol vaşfını
 Anlarıñ bir bir işitdiñ vaşfını

Didi kendiñiz görüpsüñüz ‘ayān
 Bātında bu deñlü ol nihān

175 Görmediñüz anı siz taħķīķ ile
 Bunlara didi kim diñleñüz hele

(15b) Başı ‘arşda anıñ ayağı tahte’s-serāb
 Bir eli maşrıķda biri mağribe vara

Hep anıñ kabzında idi bu cihān
 Bunlar anı işidüp kıldı fiğān

Düşdiler ayağına yüz sürdiler
Ağlaşup dönüp de girü geldiler

Yâ ilâhî evliyânîñ ‘izzeti
Cümlemize eyle gel sen rahmeti

180 Bunı yazdım yâdigâr olmak için
Oğuyan yazana bir du‘â kılmak için

Kaynakça

- Argunşah, Mustafa. Kirdeci Ali Kesikbaş Destanı. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara 2002.
- Artun, Erman. Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı. Kitabevi Yayınları. İstanbul 2006.
- Aslan, Namık. “Manzum Dini Hikâyeler ve Kirdeci Ali’ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâyeye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 20. s. 189-207.
- Devellioğlu, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat. Aydın Kitabevi. Ankara 1986.
- Dilçin, Cem. Yeni Tarama Sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara 1983.
- Kocatürk, Vasfi Mahir. Türk Edebiyatı Tarihi: Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi. Edebiyat Yayınevi. Ankara 1970.
- Kuzubaş, Muhammet. Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Güvercin, Hikâyet-i Geyik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal Of International Social Research*, Volume 1, Issue 2, s. 304-340.
- Ocak, Ahmet Yaşar. Veysel Karani ve Üveysilik. Dergah Yayınları. Ankara 2003.
- Pala, İskender. Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. Akçağ Yayınları. Ankara 1990.
- Timurtaş, Faruk Kadri. Eski Türkiye Türkçesi. Akçağ Yayınları. Ankara 2005.